

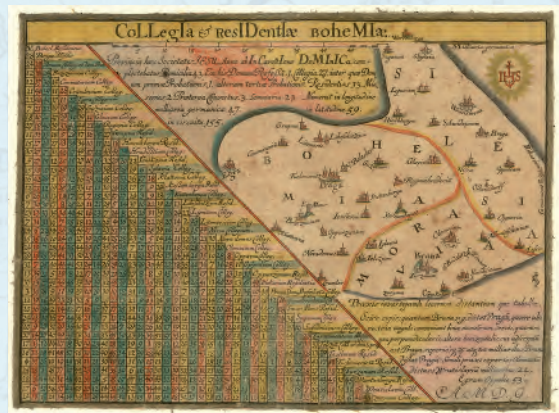
Stále na cestách

Cesty řeholníků v českých zemích v raném novověku

Kateřina Bobková-Valentová

Když se mluví o cestování řeholníků, představíme si misionáře plavícího se do zámoří, mnicha putujícího na generální kongregaci svého řádu, jezuitu doprovázejícího mladého šlechtice na cestě za vzděláním, popřípadě „šedou eminenci“ na tajné diplomatické misi. Časté cestování však bylo zcela normálním prvkem každodenního života řady řeholníků. Pro příslušníky těch řádů, které nevyžadovaly *stabilitas loci*, tedy celoživotní setrvání v jednom klášteře, bylo běžné putování mezi jednotlivými řádovými domy. Takové stěhování řeholníků se mohlo dít každoročně, jak to bylo ve zvyku např. u mladších členů Tovaryšstva, nebo v tříleté periodě, jak to lze doložit u příslušníků žebravých řádů. Cestování na kratší i delší vzdálenosti bylo obvyklou součástí práce kazatelů a misionářů. Členové františkánských řádů se vydávali na cesty také za účelem sbírání almužen, aby svému konventu zajistili živobytí.

Řeholníci klášter opouštěli minimálně ve dvou, cestovali převážně pěšky nebo poštovními spoji. S sebou si nesli přidělené peníze na ubytování a jídlo, případně další cestovní vybavení. Jezuita se na více než tří denní cestu nevydával bez dvou spodních košil, z nichž jednu měl užít na spaní.

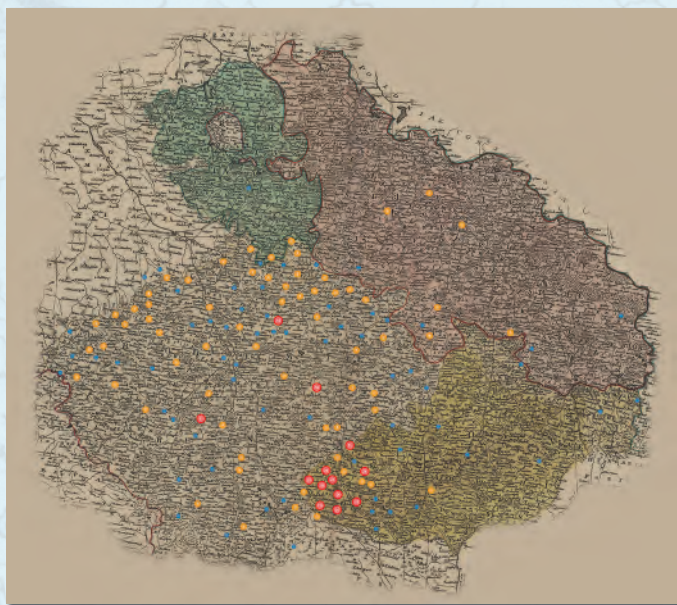
Mapa české provincie Tovaryšstva Ježíšova vyhotovená norimberským rytcem Johannem Christophem Sartoriem asi roku 1704 obsahuje velmi rozsáhlou tabulku vzdálenosti mezi jednotlivými sídly řádu. Mapa totiž nesloužila geografické orientaci, ale výpočtu cestovních nákladů pro přesuny mezi řádovými domy. (MZK, sign. Moll-0001.563)

Jan Jiří Heinsch zobrazil Alberta Chanovského v typickém cestovním oděvu jezuity. Klobouk s širokou krempeou nahrazoval deštník i slunečník, hůl sloužila opoře a mohla pomoci i nutné obraně, tlumok na zádech skrýval oblečení, knihy i drobné devocionálie.

(Mathias Tanner, Societas Jesu Imitatrix Apostolorum, Praha 1694)

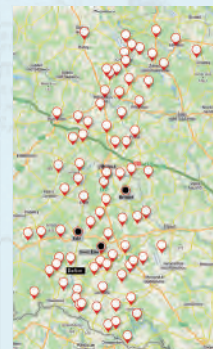
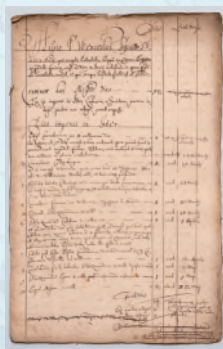

Mapa české františkánské provincie z roku 1737 zobrazuje polohu řádových konventů. Zachycení pohybu františkánů mezi nimi je však až do doby vydávání tištěných katalogů řádu ve druhé polovině 18. století poměrně obtížné. Bezpečně jsme schopni určit jen výměnu představených, která se odehrávala každé tři roky. (HÚ AV ČR, sign. MAP A 37)

Součástí poslední části jezuitské řádové formace tzv. terciátu bylo i misionářské působení, které se mohlo realizovat jako výpomoc v nedaleké farnosti, služba na poutním místě nebo začlenění do misijní skupiny směřující do pohraničních oblastí. Mapa ukazuje všechna místa, kam se terciáři-misionáři v letech 1656–1740 z Telče vydávali. (© Michaela Ramešová a kol., dostupné na <https://taj-mapa.itam.cas.cz/>)

Každý misionář si o své cestě musel vést podrobné zápisy, které sloužily nejen kontrole jako činnosti, ale také jako jakýsi výkaz cestovních výdajů. Zpráva Václava Sputta nám ukazuje, že jeho cesta z Telče do Krušných hor a zpět trvala 115 dní, z nichž 94 trávil svěřenými úkoly. Urazil podle svých výpočtů celkem 111 mil a skoro polovinu z nich (54) pěšky.

Řády františkánské rodiny si část obživy zajišťovali prostřednictvím almužen, které získávali jednotliví bratři na venkově v době, kdy byl příslušných plodin a produktů dostatek. Žebravý okruh dačického konventu zasahoval celou Vysočinu od Trhové kamenice a Hlinska na severu a k dnešním hranicím s Rakouskem na jihu. Zahrnoval i města, kde sídlily domy jiných řádů (Telč, Brtnice a Nová Říše), vyhýbal se však Jihlavě, která živila jen „své“ kláštery.